



16 בספטמבר, 2007

לכבוד,

המועצה הארצית לתכנון ולבניה

משרד הפנים

קפלן 2

ירושלים

מועצה נכבדה,

במסירה ידנית

**התנגדות לתכנית מתאר מחוזית מחוז הדרום ת/מ/מ/4/14 (שינוי מס' 23)**

**תכנית מתאר מחוזית חלקית לאזור באר-שבע (מטרופולין באר-שבע)**

**הכפר רכמה**

**המתנגדים :**

1. עודה חמיד זנון, ת"ז 035644038
2. חסן עואד אלעמראת, ת"ז 35611284
3. סלמאן סאלם דלאלעה, ת"ז 029161577
4. סלימאן סלאמה אלבדרני, ת"ז 029164050
5. סלאמה סלימאן אלוג, ת"ז 23160021
6. גימעה עודה חמאדה, ת"ז 035645001
7. מרדי עתייק חריניך, ת"ז 02588911
8. עלי סלמאן זנון, ת"ז 035642404
9. גיומעה עלי סגאירה, ת"ז 026343376
10. מוסה אלקשכר, ת"ז 035647270
11. מסטפא עלי אלכמאיסה, ת"ז 66031352
12. סלימאן מוסא אלקשכר, ת"ז 34074583
13. סאלם סלמאן זנון, ת"ז 35648419
14. סלימאן אלפריגת ת"ז 021887765
15. סאלם זנון, ת"ז 035640739
16. דיפאללה סאלם כללאב, ת"ז 035611987
17. עטאללה אלכמאיסה, ת"ז 40271215
18. סלים אלנשמי, ת"ז 065753980
19. סלאם עלי קשחר, ת"ז 024760480
20. סאלם סלימאן דלאלעה, ת"ז 029162955
21. נאסר סאלם אלפריגאת, ת"ז 066033077
22. צאבר אלקשכר, ת"ז 203144779
23. איאד עלי זנון, ת"ז 035204759
24. אבראהים סאלם זנון, ת"ז 34034322
25. עאודה סלאמה כללב ת"ז 035644160
26. עודה זנון, ת"ז 200303311
27. סלימאן עודה זנון, ת"ז 35644988
28. סאלם סלמאן אלפריגאת, ת"ז 034642412
29. גימיעאן זנון, ת"ז 035647031
30. חמאד סאלם כללאב, ת"ז 302889555

31. פרחאן זנון, ת"ז 026304949  
 32. סאלם הוימל, ת"ז 029950037  
 33. סוילם דלאלעה, ת"ז 035641313  
 34. חיים אלאוף, ת"ז 63766331  
 35. גיפרי יעקב גודמן, ת"ז 12189965  
 36. דבורה חיה גולן, ת"ז 013897129  
 37. אבינעם דורון, ת"ז 024294993  
 38. שקמה דורון, ת"ז 027779966  
 39. אבי ורשבסקי, ת"ז 059830810  
 40. קארין זאוי, ת"ז 034054346  
 41. אורי ליברטי, ת"ז 059668988  
 42. משה שמואל לנומן, ת"ז 065529935  
 43. משה פרץ, ת"ז 26927707  
 44. חיים שמיר, ת"ז 056467517  
 45. לאה שקדיאל, ת"ז 050838358

46. אל-עונה-המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב

47. האגודה לזכויות האזרח בישראל

כולם מיוצגים ע"י עו"ד באנה שגרי בדארנה ו/או אחרים  
 מהאגודה לזכויות האזרח בישראל, ת.ד. 35401, ירושלים  
 91352, טל': 02-6521218, פקס: 02-6521219

48. במקום – מתכננים למען זכויות תכנון

**ההתנגדות לתוכנית המתאר המחוזית החלקית למטרופולין באר-שבע, תמ"מ 23/14/4 (להלן התכנית או תמ"מ 23/14/4) מוגשת בשם נציגי הוועד המקומי של הכפר רכמה, תושבי הכפר, תושבים מהמועצה המקומית ירוחם, המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב והאגודה לזכויות האזרח בישראל, וכן בשם עמותת במקום מתכננים למען זכויות תכנון. התכנית אושרה להפקדה ע"י הוועדה ביום 26.12.06 (לאחר שהוועדה הוסמכה לכך ע"י המועצה הארצית לתכנון ובניה בהחלטה מיום 7.11.06). דבר הפקדתה של התכנית הובא לידיעת הציבור בפרסום בעיתונות, שהאחרון מיום 7.6.07. ביום 1.8.07 התקבלה החלטת המועצה הארצית למתן ארכה של 30 ימים נוספים מיום הפרסום האחרון בעיתונות, שהיה ביום 31.8.07 (אם כי בפרסום נאמר שניתנה ארכה של 60 ימים).**

#### **הרקע להתנגדות ומטרותיה:**

1. התנגדות זו היא על כך כי הכפר רכמה, אשר קיים הלכה למעשה מזה עשרות שנים, אינו זוכה להסדרה תכנונית בתכנית, וכי התכנית מתעלמת משאיפתם של כ-1,200 תושבי הכפר לסיים שנים רבות של חיים בתנאים מחפירים בשל סירוב הרשויות להכיר בכפר. הכפר ממוקם בשטח שמוגדר בתמ"מ 23/14/4 בחלקו כ'אזור נוף מדבר' ובחלקו כ'אזור לפיתוח עירוני' (של ירוחם), וזאת תוך התעלמות מוחלטת מקיומם של התושבים בשטח זה, מזה עשרות שנים.

מצב זה מותיר את האוכלוסייה **במלכוד תכנוני**, וחוסם כל אפשרות להכיר בכפרם ולהסדירו תכנונית במיקומו הנוכחי.

2. התכנית איננה נותנת כל פתרון תכנוני, שיהלום את צרכיה התרבותיים והחברתיים של הקהילה המתגוררת בכפר רכמה. זאת, למרות **התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ** ולפיה "נדרשו המתכננים לעסוק כעניין עיקרי בגיבוש הצעות לפתרון בעיית ההתיישבות הבדואית באזור זה". כמו-כן, התחייבו מוסדות התכנון שמתכנני תכנית זו יידרשו "להיפגש עם נציגי התושבים האמורים ולבחון ביחד איתם הצעות קונקרטיות לישובים חדשים ובהם ישובים כפריים, לרבות התכנית לפריסת ישובים כפריים שהוגשה ע"י העותרת מס' 6 (קרי), המתנגדת מס' 46, ב.ש.ב.) לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה – מחוז דרום."

העתק התחייבות המועצה הארצית בפני בג"צ מיולי 2001 מצורף ומסומן **נספח 1**.

העתק פסק הדין בבג"צ 1991/00 **אבו-חמאד ואחרים נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה ואח'**, מיום 26.7.07 מצורף ומסומן **נספח 2**.

3. התכנית נגועה **בחוסר סבירות ובאי שיתוף הציבור בתכנון, וגוררת פגיעה בזכויות אדם של תושבי הכפר ובראשם הזכויות לקיום בכבוד ולשוויון**. בהיעדר פתרון תכנוני הולם לכפר ולתושביו, התכנית דנה את תושבי רכמה להמשך חיים בתנאים מפירים, ללא מים זורמים וחשמל ותחת איום מתמיד של איבוד קורת גגם הדלה. כמו-כן, הוראות תכנית המתאר, מהוות חסם תכנוני מפני מימוש שוויוני של זכויות אדם בסיסיות להן זכאי כל אדם בישראל ובראשן הזכות לחינוך והזכות לבריאות. זאת, כיוון שהתכנית אינה מאפשרת הצבה של מבנים יבילים להקמת מרפאות ומוסדות חינוך בכל ייעודי הקרקע, שתושבי הכפרים הבלתי מוכרים מתגוררים עליהם, ובכללם בכפר רכמה, ולו לתקופת ביניים עד למתן פתרון תכנוני שהולם את צרכי תושבי הכפרים.

4. לבסוף, התנגדות זו יוצאת כנגד תכנית המתאר, שמהווה המשך למדיניות תכנון המבקשת לרכז את האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב במספר מצומצם של יישובים, שרובם המכריע עירוני ו/או פרברי, ואינה מאפשרת להם להמשיך ולהתגורר ביישובים כפריים חקלאיים ו/או קהילתיים המתאימים לצרכיהם ולאורח חייהם, תוך הפלייתם לרעה ביחס לאוכלוסייה היהודית, הן זו המתגוררת בשטח התכנית והן זו אשר התכנית מבקשת לקלוט בשטחה. מדיניות זו מהווה פגיעה בחובת המדינה לכבד את זכותם של אוכלוסיות ילידיות, דוגמת האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב, לשמור על תרבותם ועל אורח חייהם.

### **המתנגדים:**

5. המתנגדים 1 עד 33 הינם תושבי הכפר רכמה. חלקם הם תושבי המקוריים של הכפר, אשר נולדו בשטח הכפר ומתגוררים בו כל ימי חייהם וחלקם האחר הם מקרב עקורי הפנים,

שאוּלְצוּ ע"י רשויות המדינה בתקופת הממשל הצבאי לעבור לשטח הכפר מאדמותיהם ההיסטוריות ו/או צאצאיהם. אלה גם אלה, רואים בכפר רכמה את ביתם היחיד ורוצים להמשיך ולקיים יחד חיי קהילה בכפרם, ולהתגורר תחת קורת גג בטוחה ולקבל שירותים בסיסיים וזכויות שוות כמו כל אזרח במדינת ישראל. המתנגדים 9-1 כולם חברי הוועד המקומי של הכפר רכמה, שהוקם בשנת 2003 כדי לייצג את תושבי הכפר בפני הרשויות. המתנגד מס' 1, הינו יו"ר ועד הכפר רכמה.

6. המתנגדים 34 עד 45, הם תושבים בעיירה ירוחם ושכניהם של תושבי הכפר רכמה, שהתארגנו מזה כשנה במטרה ללמוד את צרכיהם של תושבי רכמה ולבחון כיצד ניתן לקדם פתרונות למצוקותיהם. קבוצת אזרחים זו תומכת ומזדהה עם הרקע להתנגדות ומטרותיה ומבקשת שהתכנית תיתן מענה הולם לצרכי תושבי רכמה, כפי שפורטו בסעיפים 1 – 4 להתנגדות.

7. המתנגדת מס' 46, **המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב** – קרן **אלעונה בע"מ**, הינה ארגון וולנטרי שמאגד ועדים מקומיים של הכפרים הבלתי מוכרים, ופועלת להכרה בכפרים אלה ולשיפור תנאי החיים בהם. בעקבות בג"צ 1991/00 (טרם פורסם), שהגישה המתנגדת 46 יחד עם ובאמצעות המתנגדת 47 התחיבה המועצה הארצית לתכנון ולבניה, שתמ"מ 23/14/4 תעסוק כעניין עיקרי **בגיבוש הצעות קונקרטיים להסדרת ההתיישבות הבדואית באזור**, בין היתר בהתאם לתכנית המתנגדת 46 להכרה בכפרים הבלתי מוכרים, ובהם הכפר רכמה.

8. המתנגדת מס' 47, האגודה לזכויות האזרח בישראל היא עמותה הפועלת לקידום זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים, ובפרט לקידום זכויותיה של האוכלוסייה הערבית בישראל ושל תושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב בכללה. המתנגדת מייצגת מזה למעלה מ-10 שנים אזרחים ערבים-בדואים מהכפרים הבלתי מוכרים וארגונים המייצגים אותם בדרישה שהתכנון ייתן מענה סביר ושוויוני לצרכי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב, ויוביל להסרת חסמים תכנוניים המונעים מימוש זכויות יסוד בסיסיות עבור אזרחי ותושבי ישראל בכפרים אלה. בין היתר במסגרת בג"צ 1991/00, שהיוותה תמריץ עיקרי להכנת התכנית נשוא התנגדות זו.

9. המתנגדת מס' 48 עמותת במקום – מתכננים למען זכויות תכנון, הוקמה באפריל 1999 על ידי מתכננים/ות ואדריכלים/ות אשר שמו להם למטרה לחזק את הקשר בין זכויות אדם ומערכות התכנון במדינת ישראל. במקום פועלת עם ולטובת אוכלוסיות וקהילות הנתונות בעמדת נחיתות מקצועית, כלכלית או אזרחית. במהלך שנות פעילותה של העמותה, עמדה הקהילה הערבית-בדואית בנגב במרכז עשייתה במטרה לקדם את ההכרה התכנונית בכפרים הבלתי מוכרים, והתאמת התכנון והתכניות לצורכי הקהילה הערבית-בדואית.

## הרקע העובדתי :

### א. תיאור הכפר רכמה :

10. הכפר רכמה הנו כפר בדואי בלתי מוכר, הממוקם ליד המועצה המקומית ירוחם. הכפר פרוס בשלושה ריכוזים המצויים, האחד, על בסיס כביש מס' 224, ביציאה הצפון מערבית מירוחם; השני, על בסיס כביש מס 204, ביציאה הצפונית מירוחם לכיוון דימונה; והשלישי, ממזרח לירוחם.

### **מפת פריסת אזורי מגורים של הכפר רכמה מצורפת לכתב ההתנגדות ומסומנת כנספח א.**

11. בכפר מתגוררים כ- 1,200 תושבים, שרובם נמנים על מטה ה-עזאזמה. תושבי הכפר נמנים עם המשפחות המורחבות הבאות: זנון; אלפריג'את; אלעמראת/אבן עמראן; אלעתאיקה; אלגול; אל-קישח'יר/אל-מחאסנה; אל-דלאעה/שליבי; אלווג'אבו ג'מיעאן; אלחמאסה/אל-ערגיאן; אל-כלאב; אלחרינג; אל-בדראני; אלעביאת/אבו-קרשין; אלאעסם; אל-עלוין; אל-חמידאת; אל-צגאירה; אל-ארמג'; אלחביקאת; אלהואמלה; ואלוריד.

12. חלק מתושבי הכפר התגורר בשטח הכפר רכמה עוד טרם הקמת מדינת ישראל. בשנות החמישים והשישים הועברו לשטח הכפר קבוצות נוספות של תושבים מאזור הר הנגב, ומצפה רמון. עם הזמן יצרו קבוצות אלה את הקהילה המתגוררת כיום במרחב הכפר רכמה, שהתגבשה לקהילה עצמאית.

13. תושבי הכפר מקיימים קשרים נרחבים עם תושבי המועצה המקומית ירוחם. פרנסת חלק גדול מן המשפחות נשענת על קירבה זו, כאשר חלק ממקומות התעסוקה של התושבים נמצא בירוחם עצמה ובמפעלי הפוספטים המצויים בקרבת העיירה. בנוסף, תושבי רכמה מקבלים את מרבית השירותים היומיומיים בירוחם (בנק, מרפאה, מסחר). התושבים מבקשים להמשיך ולבנות קשר זה.

14. בכפר אין היום מוסדות חינוך נגישים ובתי הספר הקרובים ביותר הינם בתי הספר שבקסר אל-סר, ואדי א-נעם ושגב שלום. רוב התלמידים נאלצים לכתת רגליהם מרחק של קילומטר עד לתחנת ההסעה ומשם להמשיך מרחק של כ-25 ק"מ לכל כיוון בהסעה אל בתי הספר בואדי אל-נעם ובשגב שלום או למעלה מ-12 ק"מ לקסר אל-סר. בשל כך, רבים מקרב 80 התלמידים בגילאי 5-8 אינם פוקדים את בית הספר רוב ימות השנה, ואין בכפר מסגרת

חינוכית ל-112 הילדים שבגילאי הגן (3-4). בנות רבות נושרות ולא משלימות את לימודיהן ומעטות משלימות בית ספר תיכון, בין היתר, בשל המרחק וההסעות המעורבות.

15. הועד המקומי מנסה לקדם מזה למעלה משלוש שנים הקמת חטיבה צעירה לילדי הכפר בתחום המועצה המקומית ירוחם, גם אם במבנים יבילים ארעיים, עד להכרעה סופית בדבר עתיד הכפר. המועצה מקומית ירוחם קידמה תכנית מתאר מקומית להקמת מוסד חינוכי זה בתחומה, אך בשל התנגדותם הנחרצת של מוסדות התכנון והמנהלה לקידום הבדואים, חזר בו משרד החינוך מהסכמתו וקידום התכנית טורפד. זאת בטענה, שהתכנון המחוזי אוסר על הקמת מבנים יבילים לצרכי חינוך מחוץ לאותן 16 נ"צ, שאושרו בתמ"מ 40/14/4 ושהכפר רכמה לא נמנה עמם. פניית המתנגדת 47 מיום 18.12.05 לממונה על המחוז במשרד הפנים בבקשה לסייע בהסרת החסמים התכנוניים המעכבים את הצבת מבני החינוך עבור ילדי רכמה, סורבה. למרבה הצער, כמו קודמתה, התכנית נשוא התנגדות זו מהווה אצטלה למניעת אספקת שירותים בסיסיים לתושבים, ובין היתר לפגיעה בזכותם של ילדי רכמה לחינוך שוויוני בשפתם, ובמרחק סביר מבתיהם.

העתק הפנייה לשרת החינוך מיום 30.11.06, המסכם את השתלשלות העניינים והעתק תשובות משרד החינוך מצורפים להתנגדות זו ומסומנים **נספח 3**, **נספח 4**, ו**נספח 5 בהתאמה**.

העתק הפנייה למר דודו כהן, מיום 18.12.05 והעתק תשובתו מיום 2.1.06 מצורפים להתנגדות ומסומנים **נספח 6 ו- נספח 7 בהתאמה**.

### **ב. מגעים להסדרת הכפר מול מוסדות התכנון:**

16. בשנת 1999, הגישה המתנגדת 46 לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום תכנית להכרה ב-45 כפרים בלתי-מוכרים בנגב, שאוכלוסייתם עולה על 500 תושבים כל אחד, והכפר **רכמה בכללם**. ביום 27.3.00 קיימה הועדה המחוזית דיון בתכנית והחליטה שאינה מוסמכת לדון בה.

העתק פרוטוקול הדיון בתכנית מיום 27.3.00 מצורף ומסומן **נספח 8**.

17. במרץ 2000 הגישו המתנגדות 46 ו-47 עתירה לבג"צ נגד תמ"מ 14/4, ובמסגרתה דרשו לתקן את התכנית, "באופן שהתכנית תחייב תכנון יישובים כפריים עבור האוכלוסייה הערבית הבדואית במחוז הדרום, ותכלול הנחיות לתכנון היישובים, שתתחשבנה באופן מרבי, מבחינת מספרם ומיקומם של היישובים, בצרכי ובמאוי האוכלוסייה הערבית הבדואית." [בג"צ 1991/00 **אבו חמאד ואח' נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה ואח'** (פסק הדין מיום 26.7.07 טרם פורסם)]. במסגרת העתירה התחייבו מוסדות התכנון בפני בג"צ שהתכנית נשוא התנגדות זו תיתן מענה ראוי לעתירה. בהודעה מטעם הצדדים שהוגשה לבג"צ ביום 9.7.01, התחייבו מוסדות התכנון, "כי במסגרת התכנון לתכנית מתאר מחוזית חלקית לאזור באר-שבע... נדרשו המתכננים לעסוק כעניין עיקרי בגיבוש הצעות לפתרון בעיית ההתיישבות

**הבדואית באזור זה.** כמו-כן, התחייבו שצורת ההתיישבות הכפרית תיבחן כאחד הפתרונות ליישובם של התושבים הערבים הבדואים, שמחוץ לעיירות הקיימות. יתרה מכך, **התחייבו שצוות התכנון יידרש "להיפגש עם נציגי התושבים האמורים ולבחון ביחד איתם הצעות קונקרטיביות ליישובים חדשים, ובהם ישובים כפריים, לרבות התכנית לפריסת ישובים כפריים שהוגשה ע"י העותרת מס' 6 (קרי המתנגדת 46; ב.ש.ב.) לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה – מחוז דרום.**" (ההדגשות הוספו, ב.ש.ב.).

העתק התחייבות המועצה הארצית בפני בג"צ מיולי 2001 צורפה לכתב ההתנגדות וסומנה **נספח 1.**

העתק פסק הדין בבג"צ 1991/00 **אבו-חמאד ואחרים נ' המועצה הארצית לתכנון ולבניה ואח'**, מיום 26.7.07 צורף וסומן **נספח 2.**

18. בהמשך להתחייבות זו, נערכו אמנם מספר פגישות בין נציגי העותרים לנציגים מצוות התכנון וממוסדות התכנון, אך הצוות הפר את התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ וסירב לבחון באופן נקודתי הצעות קונקרטיביות להסדרה תכנונית של הכפרים ובכללם הכפר רכמה, והסתפק באמירה ערטילאית לפיה ישנם אילוצים שימנעו הסדרה של חלק מהכפרים. תחילה התחייב צוות התכנון, בנובמבר 2003, להעביר לעותרים את רשימת אילוצים אלה, כדי שיציעו חלופות תכנוניות מקצועיות נקודתיות לאותם כפרים, אם אכן יתברר שלא ניתן להסדירם תכנונית במיקומם. אך רשימה זו לא הועברה מעולם לעותרים וצוות התכנון מעולם לא העביר לעותרים התייחסות קונקרטיבית בדבר כוונתו ביחס להסדרת ההתיישבות הכפרית הבדואית בנגב. יתרה מכך, לא ידוע לנו על מגעים שיצר צוות התכנון של תמ"מ 23/14/4 עם חברי הוועד המקומי של הכפר רכמה במטרה לבחון יחד איתם חלופות תכנוניות והתיישבותיות עבורם.

העתק הודעות העותרים בבג"צ 1991/00, המתארות את השתלשלות העניינים לעיל מינואר 2004 ומאוקטובר 2004, על נספחיהם, מצורפים ומסומנים **נספח 9 ונספח 10** בהתאמה.

19. ביום 27.6.05 הגישו המתנגדות 46 ו-47, בשם העותרים בבג"צ 1991/00, לצוות התכנון את הערותיהם לגרסה מס' 1 לתכנית. בהערותיהם עמדו המתנגדות על הפגמים שבתכנית, שמהווה חסם מפני הסדרת מרבית הכפרים הבלתי מוכרים, והכפר רכמה בכללם. ביום 4.7.05 התקיים דיון בתכנית בוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום. בישיבת הוועדה המחוזית השמיעו נציגי העותרים את עיקר הערותיהם. צוות התכנון לא הציג חלופות לתכנית והוועדה דחתה את הערות המתנגדות בלי לערוך בהן דיון. הערותיה של המתנגדת 48 מינואר 2005, שכללו הצעות למתן מענה תכנוני לכפרים הבלתי מוכרים, ובהם הכפר רכמה נדחו אף הם ע"י הוועדה המחוזית לתו"ב מחוז הדרום, ללא הנמקה.

העתק הערות המתנגדות 46 ו- 47 בשם העותרים בבג"צ 1991/00 לגרסה מס' 1 לתכנית מצורף ומסומן **נספח 11**.  
העתק החלטת הועדה המחוזית מיום 4.7.05 מצורף ומסומן **נספח 12**.  
העתק הערות המתנגדות 48 מינואר 2006 לתכנית מצורף ומסומן **נספח 13**.  
העתק החלטת הועדה המחוזית מיום 5.2.06 מצורף ומסומן **נספח 14**.

**ג. מגעים להסדרת הכפר מול המנהלה לקידום הבדואים וממ"י:**

20. אם לא די בכל זה, הרי שבמסגרת החלטת בית המשפט העליון בבקשת רשות ערעור, שהגישו תושבי רכמה כדי למנוע ממינהל מקרקעי ישראל לפנותם ממקום מושבם, בהיעדר פתרונות תכנוניים עבורם, ניתנה ביום 15.03.2007 החלטת בית המשפט העליון **ברע"א 6719/98**, **6858/98**, **זנון נ' מנהל מקרקעי ישראל**, שדוחה את ביצוע הפינוי ב-18 חודשים נוספים כדי לנהל מו"מ בין הצדדים למציאת פתרון מוסכם בין הצדדים, נוכח מורכבותו של הסכסוך מבחינה ציבורית ואנושית. בהמשך להחלטה זו פנה עו"ד שביט, ביום 18.6.07, לפרקליטות המדינה וביקש לבחון את החלופות ההתיישבותיות שהמנהל מציע לתושבי הכפר. בתשובת היועצת המשפטית של המנהלה לקידום הבדואים מיום 4.7.07, הציעה לתושבים להתפנות לעיירה שגב שלום, או לביר-הדאג' (בכפוף להסכמת הועד בביר הדאג'). את שתי ההצעות דחו נציגי הכפר בעבר, בהיותן לא ריאליות ומשום שאין בהן מענה לצרכיהם ואורח חייהם.

העתק החלטת בית המשפט העליון ברע"א 6719/98, 6858/98, **זנון נ' מנהל מקרקעי ישראל** (מיום 15.3.07, טרם פורסם), מצורף ומסומן **נספח 15**.  
העתק תשובת היועצת המשפטית של המנהלת לפנייתו של עו"ד שביט לעו"ד משה גולן מפרקליטות המדינה מצורף ומסומן **נספח 16**.

21. בהקשר זה חשוב לציין, שבשנת 2003 הוקם בכפר ועד מקומי במטרה לקדם הסדרה תכנונית של הכפר. הועד פנה עם הקמתו למועצה המקומית ירוחם וביקש להסדיר את הכפר כ"שכונת רועים" חקלאית, במסגרת המועצה. בהמשך נוהלו מספר מגעים בין המועצה המקומית, ועד הכפר, מוסדות התכנון וקובעי מדיניות, שטרם נשאו פרי. לאחרונה, התקיימו מגעים בין מקצת המתנגדים מקרב תושבי ירוחם, עם יו"ר המועצה המקומית ירוחם, לבחינת הקמת שכונת רועים חקלאית בתחום השיפוט של העיירה. בהמשך התקיימה ביום 10.8.07 ישיבה עם המנהלה לקידום הבדואים שבסיומה הסכים מר ישורון לבחון את הצעת הועד המקומי להקים עבור תושבי הכפר שכונת רועים חקלאית בתחום המועצה המקומית ירוחם. ביום 13.8.07 נערך סיור של מודד מטעם המנהלת בשטח וסימן נ"צ למיקום מוצע לשכונה, הנופל ככל הנראה בשטח השיפוט של מועצה מקומית ירוחם. ביום 27.8.07 התקיימה ישיבה נוספת בין נציגי הכפר וח"כ טלב א-סאנע, יחד עם מר יעקב אפרתי, מנהל מינהל מקרקעי ישראל ומר יהודה בכר. בישיבה הסכים מנהל ממ"י לקדם את הקמת שכונת הרועים החקלאית עבור תושבי רחמה בתחום העיירה ירוחם, בכפוף להסכמת המועצה המקומית.



## **נימוקי ההתנגדות:**

22. עקרון השוויון והחובה לתת מענה תכנוני סביר והולם לצרכי קבוצות מיעוט בשטח התכנית ולשתף קבוצות אלה בתכנון אומצו גם באמנת המתכננים שגובשה על ידי מתכננים חברי איגוד המתכננים בישראל, אשר מצהירה:

*"...המתכננים מחויבים לכל אדם... גם אם הוא שונה... או בן מיעוט...התכנון ישרת גם את מי שלא שפר חלקם... ובדגש מיוחד את מי שקולם לא נשמע, יגן על זכויותיהם, ישאף לרווחתם, העצמתם ולהגשמתם העצמית... (למתכננים) מחויבות לציבור ולקהילה... להיות קשובים ורגישים לפלגי הציבור השונים, ולקיים עימם דיאלוג, תוך שהם מאפשרים השתתפות אמת בזיהוי הצרכים והמאויים... בבסיס תפקידם של המתכננים – מקצועיותם, והמטען הערכי, המוסר והאתי שהם אחראים להביא לתהליך התכנון..."*

### **א. מלכוד תכנוני - הפתרונות התכנוניים שהתכנית מציעה עבור הכפר רכמה :**

23. הכפר רכמה ממוקם בשטח שמוגדר בתמ"מ 23/14/4 בחלקו כ'אזור נוף מדברי' וחלקו כ'אזור לפיתוח עירוני' (של ירוחם), וזאת תוך התעלמות מוחלטת מקיומם של התושבים בשטח זה, מזה עשרות שנים. מצב זה מותיר את האוכלוסייה במלכוד תכנוני, וחוסם כל אפשרות להכיר בכפרם ולהסדירו תכנונית במיקומו הנוכחי. משמעות ההתעלמות מקיומם של התושבים בשטח, וייעוד השטח שהם מתגוררים עליו כשטח שלא מאפשר הכרה בהם או הסדרה של כפרם הינה שמוסדות התכנון שותפים לכל החלטה עתידית שתפנה את התושבים.

24. מלכוד זה קיים מאחר ובייעוד הקרקע 'אזור נוף מדברי' לא מתאפשרת, בהתאם לתכנית, בחינה של הקמת יישוב כפרי, השמור אך ורק לאזורים המוגדרים כ'אזור נוף חקלאי' וכ'אזור נוף כפרי חקלאי משולב'. לעומת זאת, 'אזור לפיתוח עירוני' מאפשר בינוי בצירוף מינימאלי של 3 יח"ד נטו (על פי תמ"א 35), כך שלמעשה המצב התכנוני של ירוחם אינו מאפשר הקמת שכונה, שאינה עירונית או פרברית בתחומי האזור לפיתוח עירוני, שרבים מתושבי רכמה מתגוררים בשטחו. מכאן, שהתכניות אינן נותנות כל אפשרות לתכנון שייתן מענה על צרכי האוכלוסייה לצורת התיישבות כפרית, המתאימה לאורחות חייהם, במקום מושבם.

25. יתרה מזאת, בחומרי הרקע של התכנית על האוכלוסייה הערבית בדואית בנגב (דו"ח של ב'), שנערך על ידי חנה שפירא וגיוס הלרמן, מצביעים המתכננים על הפתרון האפשרי לתושבי רכמה, במסגרת סעיף המתייחס לפתרונות ויעדי אכלוס לבני שבט אל עזזמה כדלקמן (עמ' 317): "אל עזזמה – עבור הפלגים והקבוצות השונות של השבט מוצעים ומתוכננים פתרונות בתוך שגב שלום, במסגרת הרחבת שגב שלום ובישוב החדש ביר הדאג'. גם בהנחות

אופטימיות יש לצפות כי שיעור מסוים מהאוכלוסייה לא ימצא מיקומו בישוב הנ"ל – יתכן עד 20%."

העתק של עמ' 317 מחומרי הרקע של התכנית על האוכלוסייה הערבית בדואית בנגב, שנערך על ידי חנה שפירא וגיוס הלרמן מצורף ומסומן **נספח 17**.

## **ב. חוסר סבירות, והחובה שהתכנית תגבש הצעות קונקרטיים**

### **להסדרת הכפרים הבלתי מוכרים בהתאם להתחייבות בפני בג"ץ:**

26. הכפר רכמה הינו אחד מאותם 45 כפרים הקיימים מזה עשרות שנים, אך בשל המחדל התכנוני המתמשך של מוסדות התכנון לא הוכרו ולא הוסדרו. כתוצאה מכך, הכפר אינו מחובר לתשתיות המים, החשמל, הביוב או הטלפון או לרשת הכבישים; תושביו סובלים ממחסור חמור בשירותי חינוך, רווחה ותברואה; כל בניה בכפר היא ללא היתר, ותושביו חיים בתנאים מחפירים ותחת איום מתמיד של הריסת קורת גגם, ושל נקיטת סנקציות פליליות נוספות נגדם. **כמו קודמתה, תמ"מ 23/14/4 אינה מסמנת את הכפר רכמה על המפה, ומתעלמת מקיומו ומתושביו. תכנית המתעלמת ממצוקתם ומתנאי חייהם המחפירים של תושבי הכפר רכמה, ונמנעות מבחינת ההצעה להסדרת מעמדו התכנוני של הכפר הינה תכנית הלוקה בחוסר סבירות קיצוני.**

27. **התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ 1991/00** מיולי 2001, שפורטה בהרחבה בסעיפים 17 – 19 להתנגדות, כשלעצמה, מקימה חובה על מוסדות התכנון **לגבש בתכנית הצעות קונקרטיים להסדרת ההתיישבות הערבית-הדואית במטרופולין**. לאורך הדיונים בתכנית, וביתר שאת עם פרסומה התברר שהתכנית מפרה את התחייבויות מוסדות התכנון בפני בג"צ. זאת, בין היתר, כיוון שכפי שפירטנו בסעיף 18 להתנגדות, הצוות סירב לבחון עם נציגי התושבים הצעות קונקרטיים להסדרת ההתיישבות הדואית במטרופולין, ובכללם הכפר רכמה. הסירוב לא לווה בהנמקה עניינית. כך למשל, לא בחנו מתכנני התכנית את ההצעה להסדיר את הכפר במיקומו הנוכחי או את ההצעה להקים עבור התושבים שכונת רועים חקלאית בתחום העיירה ירוחם. כתוצאה מכך, לא זו בלבד שהתכנית לא נותנת מענה תכנוני הולם לתושבי רכמה, אלא שאף אינה כוללת הוראות ברורות, ולצידן קריטריונים תכנוניים ולוחות זמנים מוגדרים לפתרון מצוקתם התכנונית של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, ובכללם הכפר רכמה.

28. תמ"מ 23/14/4, כמפורט בסעיפים 23 – 25 להתנגדות מתעלמת מצרכיהם של תושבי הכפר רכמה, ואף מתעלמת מקיומו של הכפר ומסמנת את מרחב הכפר כ'אזור נוף מדברי' וחלקו כ'אזור לפיתוח עירוני' (של ירוחם), ואינה נותנת מענה תכנוני סביר לתושביו. המסקנה

המתחייבת מהתעלמות התכנית מצרכי התושבים היא שהסדרת ההתיישבות הבדואית במטרופולין לא עמדה בראש מעיני מתכנניה.

29. המחדל התכנוני המשתקף מהתכנית חמור במיוחד לאור העובדה, שמוסדות התכנון ומשרדי ממשלה שונים התייחסו לאורך השנים אל תמ"מ 23/14/4 כתכנית – בהא הידיעה – שתתן מענה מקיף להסדרת בעיית הכפרים הבלתי מוכרים. הדבר נקבע למשל בהחלטת המועצה הארצית לתכנון ולבניה מיום 18.1.04, בערר של שבט אל-עוקבי נגד ייעוד היישוב גבעות בר לאוכלוסייה היהודית).

העתק החלטת המועצה הארצית לתכנון ובניה – ועדת המשנה לעררים, מיום 18.1.04, בערר של בני שבט אל-עוקבי נגד תכנית מיתאר מקומית 31/305/02/7 מצורף ומסומן **נספח 18**.

### **ג. העדר שיתוף הציבור ובחינת פתרונות תכנוניים חלופיים**

30. בשנים האחרונות אנו עדים להכרה הולכת וגוברת, בחשיבותם של תהליכי תכנון בהשתתפות הציבור. חשיבותם של תהליכים אלה נובעת מן ההכרה, שתכניות הנערכות בדרך זו יתנו מענה טוב יותר לצרכיהם ורצונותיהם של האוכלוסיות אליהן מתייחס התכנון. יתרה מכך, מתחדדת ההכרה במוסדות התכנון, כי באמצעות תהליכים אלה ניתן לאתר פתרונות תכנוניים, שיאפשרו מענה התואם הן את עקרונות התכנון העומדים בבסיס התכנית והן את הצרכים הפרטיקולאריים של הקהילות השונות המצויות בשטח התכנית.

31. אי שיתוף הציבור בתכנון צורם במיוחד, לאור העובדה שמוסדות התכנון התחייבו בפני בג"צ שצוות התכנון של תמ"מ 23/14/4 ישתף את הציבור בתכנון, אך **כפי שפירטנו בסעיפים 17 - 19 להתנגדות, התחייבות זו הופרה אף היא**. נשוב ונדגיש שככל הידוע לנו, צוות התכנון לא ערך כל סקר תכנוני בכפר רכמה ולא בחן יחד עם תושבי הכפר חלופות תכנוניות והתיישבותיות, כאשר החליט לייעד את הקרקע, שתושבי הכפר מתגוררים עליה, לייעוד שאינו מאפשר תכנון מותאם לצרכי האוכלוסייה.

### **ד. פגיעה בזכות לכבוד והזכות לתרבות:**

32. צרכיהם התכנוניים של תושבי רכמה מבוטאים בראש ובראשונה בשאיפה להסדיר את התיישבותם בצורת התיישבות כפרית, במקום בו הם יושבים. שאיפה זו נשענת על הרצון לשמר ולהמשיך את אורחות חייהם, את הקשרים הבין-משפחתיים ואת החיבור לקרקע, המהווים עבורם משענתם התרבותית, ואת צורת ההתיישבות הכפרית-קהילתית חקלאית המתאימה ביותר עבורם. יתרה מכך, מסגרת זו מאפשרת לספק מקורות תעסוקה ופרנסה בתחומים הקרובים לחייהם כיום, כדוגמת המרעה והחקלאות. התכנית, שלא מאפשרת לתושבי רכמה לבחור בהתיישבות כפרית, שתואמת את תרבותם ואת אורח-חייהם המסורתית

ומתעלמת מניסיון העבר הלא מוצלח בהסדרת ההתיישבות הבדואית במסגרת יישובי הקבע, אשר לוה בזעזוע חברתי קשה, פוגעת בזכותם של תושבי רכמה לכבוד ולתרבות.

33. ההצעה להעביר את תושבי רכמה לעיירה שגב שלום (שפורטה בסעיפים 20 ו-25 להתנגדות), פוגעת בכבודם, בכך שהיא מתייחסת אך ורק לשיוך השבטי שלהם כקבוצה במטה העזומה, ומתעלמת גם מהשונויות הקיימות בין תושבי שגב שלום שמקורם בפלגים מצפון הנגב לבין תושבי רכמה שמקורם בהר הנגב. התכנית מתייחסת אל תושבי הכפר כאל בודדים ממטה אל-עזומה, שניתן לאכלס אותם במגרשים פנויים ביישובים, שקבוצות אחרות ממטה אל-עזומה מתגוררות בהם. לחיזוק נקודה זו, מספיק לציין, שאותה הצעה ממש ובאותן שכונות, הוצעה במסגרת אותו הליך משפטי, לא רק ל-1,200 תושבי רכמה אלא גם ל-5,000 תושבי הכפר ואדי אל-נעם. כל המשותף לכל מי שקיבל הצעה זו הוא היותו נמנה עם מטה העזומה, הגדול במטות הבדואים בנגב. ההצעה מתכחשת לעשרות שנים שבהן הכפר קיים במתכונתו הנוכחית, ומתעלמת מהייחוד הקהילתי והמרקם החברתי שנוצר בכפר בשנים אלה.

34. הלכה ידועה היא שלמוסדות התכנון סמכויות רחבות לתכנן לטובת האזרחים והקהילות המתגוררים בשטח התכנון, וביתר שאת כאשר מדובר באוכלוסייה בעלת מאפיינים ייחודיים, דוגמת האוכלוסייה הדתית.

• בג"צ 237/88 מועצה מקומית גבעת שמואל ואח' נ' מנכ"ל משרד הפנים ואח', פ"ד מב(4) (847, 841).

35. חובת מוסדות התכנון לאפשר מגוון צורות התיישבות במחוז, וחובתם לאפשר דגמי התיישבות מותאמים תרבותית לאוכלוסיית המקום גוברת ככל שמדובר במיעוט ילידי, שהמשפט הבינלאומי מחייב את מדינת ישראל להעניק לו כלים לממש את תרבותו; חובה המעוגנת בין היתר בסעיף 27 לאמנה הבינלאומית לזכויות אזרחיות ופוליטיות (ICCPR). מסקנות ועדת האו"ם לביעור האפליה הגזעית (CERD), מיום 9.3.07 מחזקות חובה זו. הועדה הביעה דאגה עמוקה מהכוונה להעביר תושבים מהכפרים הבלתי מוכרים בנגב לעיירות, והמליצה במסקנותיה, שעל המדינה לבחון חלופות אלטרנטיביות להעברת תושבי הכפרים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב לעיירות המתוכננות, תוך מתן עדיפות מיוחדת לחלופה המכירה בכפרים. כן היא ממליצה להגביר את המאמצים להתייעץ עם תושבי הכפרים. הועדה הדגישה שבכל מקרה, לפני העברה כזאת על המדינה להשיג מראש את הסכמתן של קהילות המושפעות מפעולותיה, ובלבד שהסכמה זו תתקבל באופן חופשי ובהתבסס על מידע, ובלשון הועדה (פסקה 25):

**"The Committee recommends that the State party enquire into possible alternatives to the relocation of inhabitants of unrecognized**

**Bedouin villages in the Negev/Naqab to planned towns, in particular through the recognition of these villages** and the recognition of the rights of the Bedouins to own, develop, control and use their communal lands, territories and resources traditionally owned or otherwise inhabited or used by them. It recommends that the State party **enhance its efforts to consult with the inhabitants of the villages** and notes that it should in any case obtain the free and informed consent of affected communities prior to such relocation"

העתק המלצות הוועדה on the Committee "Elimination of Racial Discrimination, Israel, 2007" מיום 9.3.07, מצורף ומסומן **נספח 19**.

#### ה. שוויון, העדפה מתקנת, צדק חלוקתי:

36. המדיניות שבאה לידי ביטוי בתוכנית עודנה מפלה שכן בהיעדר הסדרה תכנונית של הכפר רכמה, נשללת מתושביו אפשרות הבחירה בהתיישבות כפרית, ובכך נאלצים התושבים לבחור אחת משתי חלופות, ששתיהן מפלות: להתפנות לתוך עיירה נחשלת או להמשיך לחיות בהתיישבות כפרית, שכל בתיה נבנים שלא כדין, ושדנה את 1,200 תושבי הכפר להמשך חיים מחפירים, שאינם עונים על זכותם לקיום בכבוד. לעומתם, לאוכלוסייה היהודית נתונה החרות לבחור להתגורר במגוון רב של יישובים בנגב, לרבות יישובים קטנים ביותר, כגון מושבים, קיבוצים, יישובים קהילתיים בהם מתגוררים עשרות בודדות של משפחות בלבד, דוגמת היישובים רתמים (22 משפחות), גבעות בר, ובאר מילכה, וחוות הבודדים.

37. בניגוד ליישובים כפריים לאוכלוסייה היהודית, בסדר הגודל של הכפר רכמה, המוכרים כיישובים עצמאיים עם ניהול מוניציפאלי במסגרת מועצה אזורית, מתעלמת התוכנית מהכפר רכמה ולא מאפשרת לתושביו להתגורר ביישוב עצמאי חוקי. הפתרון היחיד שהתכנית מציעה משמעותו פינוי הכפר מתושביו והעברתו לעיירה שגב שלום או ליישוב ביר-הדאג'. מלבד העובדה שפתרונות אלה אינם מעשיים, הריהם מתעלמים מרצונם של תושבי הכפר באורח חיים כפרי-חקלאי במסגרת קהילתית מתאימה. יחס שונה זה אינו יכול להיות מוצדק באופן ענייני ולכן זוהי הפליה פסולה.

38. בניגוד למנהל מקרקעי ישראל, אשר נדמה כי בימים האחרונים מבין שיש לקדם פתרון שוויוני יותר לתושבי רכמה בשכונת רועים חקלאית בתחום המועצה המקומית ירוחם, כפי שפירטנו בסעיף 21; התכנית מוכיחה שהלכה למעשה, טרם הפנימו מוסדות התכנון שחובתם הראשונה היא לשקף את צרכי האוכלוסייה בשטח התכנון, ללא הפליה, בטרם ייקחו בחשבון את צרכיהם של מי שהתכנית מבקשת לקלוט בתחומה.

39. אין צורך להרבות במלים בדבר מרכזיותה של הזכות לשוויון, והאיסור להפלות על בסיס השתייכות קבוצתית, כעקרון על זכות חוקתית, המחייבת את כל רשויות המדינה

ומוסדותיה לרבות מוסדות התכנון. כנגד זכות זו עומדת חובת המדינה להימנע מהפליה פסולה, לרבות החובה לנהוג בהעדפה מתקנת על מנת להגיע לתוצאות שוויוניות. חובה זו תקפה ביתר שאת בחלוקת משאבי קרקע, שמעצם טיבם מוגבלים, ובכללם חלוקת השימוש במשאבי הקרקע שבסמכות מוסדות התכנון. חובה זו מתגברת ככל שמדובר במשאבים המופנים לתיקון עיוות חברתי-כלכלי, ביחס למיעוט דתי, לאומי או אחר.

- בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל ואח', פ"ד נד (1) 258.
- בג"צ 244/00 עמותת שיח חדש נ' שר התשתיות הלאומיות, פ"ד נו (6) , 25.
- בג"צ 111163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני ערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל, (טרם פורסם), פסקאות 14 ו-21 לפסק דינו של הנשיא ברק).
- בג"ץ 6924/98 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נה (5) 15.

40. לאחרונה אף נפסק בעניין פרדס שניר, שטיעונים של הפליה על רקע לאומי אתני מהווים שיקולים תכנוניים, שחובת מסודות התכנון לשקול. פסק דין זה חוזר ומדגיש, שהתכנון הפך זה מכבר "כלי להשגת יעדים חברתיים ראשונים במעלה כטיפול בצרכי קבוצות חלשות".

- עת"מ (ת"א) 1253/05 מוחארב נ' המועצה הארצית לתכנון ובניה, (טרם פורסם, פסקה 24).

41. בהקשר זה, חשוב לשוב ולהדגיש, שמוסדות התכנון התחייבו בפני בג"צ לפעול לביטול ההפליה הקיימת בחלוקת משאבי הקרקע בנגב באמצעות תמ"מ 23/14/4 אך לא זו בלבד שהתכנית שהופקדה ופורסמה מהווה הפרה של התחייבות מוסדות התכנון לבג"צ, אלא שהתכנית מהווה פגיעה חמורה בזכותם לשוויון של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, והכפר רכמה בכללם, שכן אינה משקפת מדיניות תכנונית פוזיטיבית המבוססת על עקרונות ההעדפה המתקנת והצדק החלוקתי כמתחייב בנסיבות אלו.

42. לשם השלמת תמונת ההפליה נזכיר כי בנוסף לתכנית נשוא ההתנגדות, מתקיימים הליכים מקבילים ותכניות במטרה למשוך אוכלוסייה יהודית חזקה לשטח התכנית, ולשם כך מאפשרת מגוון רחב של צורות התיישבות עבור האוכלוסייה היהודית, שמנציחות את ההפליה. תכניות אלה, דוגמת התכניות להקמת והלבנת חוות הבודדים והתכניות שקידמו תוך פחות משנה אישור ישובים חדשים בנגב עבור מפוני גוש קטיף, שמתקדמות במהירות מטאורית ביחס לתמ"מ 23/14/4, מעפילות על מעט ההתקדמות שבתכנית זו.

1. פגיעה בזכות לחינוך שוויוני לכל ילד/ה:

43. התכנית אינה נותנת מענה תכנוני לחובת המדינה לממש, באופן שוויוני, את זכותם של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, ובכללם תושבי רכמה, לחינוך ולבריאות, זכויות המעוגנות בחקיקה ובפסיקה. זאת, כיוון שהתכנית לא מאפשרת הצבת מבנים יבילים ארעיים בשטחים, שבהם מתגוררים תושבי הכפרים הבלתי מוכרים. בהיעדר הוראה מפורשת, שמאפשרת הצבה של מבנים יבילים, שישמשו למבני חינוך או בריאות בכל כפר בלתי מוכר, הרי שתקנות התכנון והבניה (סטייה ניכרת מתוכנית), תשס"ב-2002 בצירוף סעיף 9.1 לתמ"מ 40/14/4 ימשיכו לשמש חסם מפני הוצאת היתרי בנייה להצבת מבנים אלה. בלי היתרים לא ניתן להקים מבנים שיאפשרו למשרדי הממשלה השונים לממש את הזכות לחינוך ולבריאות באופן שוויוני עבור תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, ולו לתקופת הביניים עד להכרעה סופית בדבר עתיד הכפר ותושביו. זאת למרות שתקופת ביניים זו עלולה להימשך עשרות שנים כיוון שתכנית זו לא מסדירה תכנונית כפרים אלה, ואף אינה מגדירה לוחות זמנים וקריטריונים ברורים להסדרת ההתיישבות הבדואית במטרופולין.

44. נשוב ונדגיש: רבים מילדי רכמה מתחילים ללמוד לראשונה בגיל שמונה, וגם הרשומים במערכת החינוך אינם פוקדים את בית הספר ברוב ימות השנה, בשל המרחק הרב אשר הם נדרשים לעבור מדי יום מבתיהם עד לבית הספר. משרד החינוך נתלה בתכנון המחוזי כסיבה להימנעותו מהקמת חטיבה צעירה נגישה לילדי הכפר רכמה בתחום המועצה המקומית ירוחם. וכך, במקום שישמש התכנון מנוף לקידום זכויות אדם, תכנית המתאר נשוא התנגדות זו, מהווה המשך של מדיניות בלתי סבירה ומפלה, המתנה מימוש שוויוני של זכויות יסוד להם זכאי כל אדם בישראל, כגון הזכות לחינוך, בהיענות למדיניות תכנונית מפלה המבקשת לרכז את אוכלוסיית הכפרים הבלתי מוכרים במספר מצומצם של יישובים. לאור זאת, **תכנית זו משמשת הזדמנות פז לתיקון עיוות זה, ולהסרת חסמים תכנוניים העומדים בפני מימוש זכויות יסוד בסיסיות לכל אדם בישראל.** אם לא יוסרו החסמים התכנוניים יגברו הפערים הגדולים בחינוך בין אזרחי ותושבי המדינה על בסיס שייכות לאומית ואתנית.

45. כדי לרפא פגיעה זו בזכויותיהם של ילדי המתנגדים תושבי רכמה, אנו מציעים לכלול בהוראות התכנית סעיף, שיאפשר הצבת מבני ציבור יבילים וארעיים למימוש הזכות לחינוך, בכל ייעוד הקרקע בשטח התכנית, שקיימים בהם כפרים בלתי מוכרים, לפי קריטריונים שוויוניים ובכפוף להחלטת משרד החינוך. וזאת, למשך הזמן שייקבע בהחלטת משרד החינוך, ולו לתקופת ביניים עד למתן פתרון תכנוני שהולם את צרכי תושבי הכפרים.

## סיכום

46. הכפר רכמה הוא כפר קיים מזה עשרות שנים. על התכנית לתת מענה תכנוני לרצונם של תושבי הכפר רכמה לחיות בישוב כפרי, דוגמת עשרות היישובים הכפריים לאוכלוסייה היהודית, הן זו המתגוררת בשטח התכנית והן זו שהתכנית מבקשת לקלוט לתחומה. הישוב

שיוקם יצטרך לענות על צרכיהם של התושבים, ובראשם מענה לזכותם ובקשתם לשמר את תרבותם, אורח חייהם, עיסוקם ושימור המסורת המקומית, שבאה לידי ביטוי באופן שימושי הקרקע.

47. **בפני מוסדות התכנון שתי חלופות עיקריות שכל אחת מהן יכולה לתת מענה תכנוני ראוי סביר ושוויוני לשאיפות תושבי הכפר רכמה.** בראש ובראשונה, היו מעדיפים תושבי רכמה להסדיר את יישובם במקום בו הם יושבים היום, בין ככפר עצמאי ובין כשכונת רועים חקלאית, בתחום המועצה המקומית ירוחם, והמחוזות מוניציפאלית למועצה. התושבים רואים בחיבור שכזה חיבור מבורך, הנשען על היחסים הקיימים כיום בין התושבים ברכמה ובירוחם. שיוך אופטימאלי מבחינת תושבי רכמה, הנו כזה שיכיר בהם כוועד מקומי במסגרת המועצה המקומית ירוחם. החלטה כזו צריכה להתקבל באופן הדדי על ידי שתי הקהילות. **שתי החלופות הנ"ל מחייבות לסמן את הכפר רכמה כנקודת התיישבות כפרית בתשריט התכנית.**

48. במידה ולא תאושר הסדרה תכנונית של הכפר רכמה במיקומו הנוכחי, בנקודת הציון המועדפת על תושבי הכפר, נבקש להשהות את אישור התכנית, כדי לערוך במסגרת ההליך התכנוני של התכנית נשוא ההתנגדות, מהלך תכנוני במשותף עם תושבי רכמה לאיתור מיקום חלופי לכפר ולבחינת הנ"צ המוצע ע"י המנהלה לקידום הבדואים, בשיתוף מלא של ועד הישוב. בכל מקרה, הליך בחירת מיקום להסדרה תכנונית של הכפר רכמה צריך להיעשות יחד עם התושבים ובהסכמתם, וכן לאפשר השתתפות של תושבי ירוחם והמועצה המקומית ירוחם, ככל שהפתרון יחייב שיתוף פעולה של שתי הקהילות.

49. **רק אם לא יתקבלו שתי החלופות לעיל,** אנו מציעים לשנות את סעיף 6.6 בתמ"מ 23/14/4, כך שיאפשר הסדרה תכנונית של הכפרים הבלתי מוכרים נוספים גם בייעודי קרקע, שאינם 'אזור נוף כפרי חקלאי משולב'. לחלופין אנו מבקשים להחיל על השטח בו יושב הכפר את ייעוד הקרקע 'נוף כפרי חקלאי משולב' /או נבקש שהוראות התכנית יאפשרו הקמת שכונה בעלת אופי כפרי ב'אזור לפיתוח עירוני' שבירוחם.

**לאור כל האמור לעיל אנו מבקשים מהמועצה הארצית לתכנון ולבנייה לקבל את התנגדותנו ולקבוע כדלקמן :**

- א. לסמן את הכפר רכמה כנקודת יישוב כפרית בתשריט התכנית.
- ב. לשנות את סעיף 6.6 בתמ"מ 23 /14 /4, כך שיאפשר הסדרה תכנונית של הכפרים הבלתי מוכרים גם בייעודי קרקע שאינם 'אזור נוף כפרי חקלאי משולב', או לחלופין להחיל על השטח בו יושב הכפר את ייעוד הקרקע 'נוף כפרי חקלאי משולב', או לחלופין לאפשר ב'אזור לפיתוח עירוני' ירוחם הקמת שכונה בעלת אופי כפרי.



- ג. במידה ונקודת היישוב המועדפת על תושבי רכמה לא תאושר בתכנית זו, להשהות את אישור התכנית, עד אשר יתקיים הליך תכנוני במשותף עם התושבים, אשר יאתר מיקום חלופי להסדרה תכנונית של הכפר, שתהיה מקובלת על התושבים.
- ד. להגדיר בתמ"מ את התכליות והשימושים המותרים ביישוב, כך שיענו על צרכי התושבים.
- ה. להוסיף להוראות התכנית סעיף, המאפשר הצבה של מבנים יבילים להקמת מבני ציבור, ובראשם מרפאות ומוסדות חינוך, בכל הכפרים הבלתי מוכרים, בהם מתגוררים תושבי הכפרים הבלתי מוכרים, ובכללם בכפר רכמה, ולו לתקופת ביניים עד למתן פתרון תכנוני שהולם את צרכי תושבי הכפרים.

המתנגדים שומרים על זכותם להוסיף, לפרט ולהרחיב את טיעוני התנגדותם לתכנית המופקדת, ולהסתייע במומחים, ככל שיהיה צורך בכך.

#### נספחים נוספים :

- **מפת פריסת אזורי מגורים של הכפר רכמה מצורפת לכתב ההתנגדות ומסומנת כנספח א.**
- תצהירים כדין של המתנגדים, לאימות העובדות שהופיעו בכתב ההתנגדות
- ייפויי כוח מטעם המתנגדים.

בכבוד רב,

עפר לרנר, מתכנן ערים,  
חבר הועד המנהל עמותת במקום

יעל דדון, אדריכלית  
עמותת במקום

באנה שגרי-בדארנה, עו"ד  
האגודה לזכויות האזרח

העתקים :

מר דוד (דודו) כהן, יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז דרום  
הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז דרום  
הולנת"ע

נספח א'

# הכפר רכמה

פריסת  
אזורי המגורים רכמה

ואזור לפיתוח  
עירוני ירוחם  
ע"פ תמ"מ/4/23

ק"מ 1:50,000



ספטמבר 2007

במקום במקום BIMKOM

Prepared by Planning Matrix

